

INTERJÚ

„...a vén hucul tutajra tesz”

MARCSÁK GERGELY költő, verséneklő, a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság alapító alelnöke. Eddig három kötete jelent meg, a legjelentősebb a *Fekete-Tisza* című verseskötete, ami három rangos elismerésben részesült. LENGYEL JÁNOS beszélgetett a költővel.

– *Irodalmi pályafutásod első jelentős állomása volt, amikor csatlakoztál az Együtt folyóirat szerzői gárdájához. Hogyan emlékszel vissza ezekre az évekre? Milyen benyomásaid voltak? Hogy érezted magad, hogyan fogadtak az idősebb pályatársak?*

– Nagyon kedves számomra ez az időszak, ami tulajdonképp végleg eldöntötte, hogy mivel akarok foglalkozni, hogy a versírás számomra több múltó hóbortnál. 2010-ben közölte először verseimet a folyóirat, emlékszem, hogy azt a lapszámot Beregszászban egy magyar kultúra napi rendezvényen vehettem kézbe. Örömet és büszkeséget éreztem abban a pillanatban.

Csordás László, aki akkoriban hozzám hasonlóan az Ungvári Nemzeti Egyetem magyar szakos hallgatója volt, az Együtt olvasó-szerkesztőjeként közvetlenül Vári Fabián László főszerkesztőhöz juttatta el az írásaimat. László mellett Bakos Kiss Károly és Lőrincz P. Gabriella is a lap állandó szerzői köréhez tartoztak, utóbbiaknak ráadásul már saját kötetük is volt, és nagyon szívesen segítettek nekem a kezdeti próbálkozásaimban. A főként Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke által szervezett író-találkozók, író-olvasó találkozók, szabadegyetemek és a barátságos közeg jó hatással volt az indulásomra.

– *Te csendes, már-már visszahúzódó, de ugyanakkor határozott egyéniség vagy. Hallottam egy anekdotát veled kapcsolatban, miszerint a pályád kezdetén az egyik szerkesztő csak bizonyos változtatásokkal kívánta leközelíteni a verseidet, de te inkább visszahívtad őket, mondván, legközelebb majd olyanokat küldesz, amiket nem kell javítani. Igaz ez a történet, van valóságalapja?*

– Igen, ez az eset pontosan így történt, és talán nem árulok el nagy titkot, ha elmondom, hogy Nagy Zoltán Mihály nevéhez fűződik, aki 2009-ig volt az Együtt főszerkesztője. Engem az lepett meg a legjobban, hogy ezt a történetet, és velem, a gyengécske középiskolás tollforgatóval folytatott levélváltását máig nem felejtette el.

Iskolásként Panykó Máriának, az Irka gyermeklap akkori főszerkesztőjének küldtem el néhány versemet, és ő, mondván, azok már túl komoly témájúak, továbbította őket Nagy Zoltán Mihályhoz. Legnagyobb örömömmre így kaphattam Zoltán bátyámtól tanácsokat és útmutatást, egy-két versemet pedig – javításokat eszközölve rajtuk – hajlandó lett volna közölni az Együttben. Ezt az ajánlatot visszautasítottam arra hivatkozva, hogy az átformált sorokkal már nem tudok azonosulni. Ezután büntudatom volt, arra gondoltam, az ismert írótól és költőtől kapott lehetőséget mégsem szabadott volna visszautasítanom, de mikor megtudtam, hogy ezt a dacos ellenkezést már akkor is pozitív jellemvonásnak tartotta, kimondhatatlanul örültem.

– *A Különjárt volt az a versed, amire felfigyelt a honi íróársadalom, ez lett a címe egy 2017-es antológiának is. Vári Fábrián László azt írta: „...világra hozta azonban a Különjárt című versét, s ez a fordulat egyszerűen kiemelte őt a mezőnyből.” Te hogy látod ezt, hol van az a pont, amikor az ember költővé válik? Véleményed szerint mikor váltál költővé? Milyen egy költő élete Beregszászon?*

– A *Különjárt* számomra is fontos költemény, a *Fekete-Tisza* című kötetembe bekerült versek közül a legkorábbi. Ebből is látszik, hogy valóban egyfajta fordulópontként értékelhető a megírása, annál is inkább, hogy itt használtam először a tömegközlekedési eszközön való utazás motívumát, ami a későbbi írásaiban többször visszaköszön. Különben nem hiszem, hogy lenne egyetlen

len pillanat, amikor költővé válik az ember, de az ehhez vezető hatásokat, körülményeket hosszasan lehetne sorolni. Az első, kiskolás koromban született mondókáktól Fodor Géza költészetével már tizenéves koromban való véletlen megismerkedésemén át az első publikációig minden egyenes irányban vezetett ideig.

Immár több mint egy éve élek Beregszászon, Shrek Tímeával kötött házasságunk után költöztem ide szülőfalumból, Kincshomokról. Szeretek itt élni, ebben a kedves és Ungvárnál jelentősen lassabb tempójú városban. Házunk ráadásul egy külvárosi részre esik, ahol a természet közvetlen közelségét élvezhetjük minden nap. Ideális hely az alkotásra.

– Hosszú évekig Ungvár jelentette Kárpátalja magyarságának kulturális központját, ám én úgy vélem, már jó ideje ezt a szerepet Beregszász tölti be, hiszen itt van a főiskola, a színház stb. Te ismered mindkét város hangulatát, neked mi a véleményed erről?

– Egyetértek az állításoddal, Beregszász fontos terepe a kárpátaljai magyar kultúrának, a szellemi életünket alakító intézmények közül, székhelyét tekintve, több kötődik ehhez a városhoz. Ez egyébként nem meglepő, ha Beregszász és a környező települések nemzetiségi összetételét vesszük figyelembe, hiszen itt él többen a magyar kisebbség, míg Ungvárt és a járás egy részét – többek közt szülőfalumat is – már szórványnak tekinthetjük. Én mégis nagyon szeretem, hiszen Ungvár magyar múltja az avatott szem számára lépten-nyomon tetten érhető műemléképületeiben és emlékhelyein. Ráadásul olyan szellemi végvárok működnek itt, amikhez a városban tanulással és munkával töltött éveim alatt szerencsére sorra közöm volt, és amik éppen a hiánypótló mivoltuk miatt érdemelnének több figyelmet. Szerintem ott ezek funkciója is bővül, és fontossá válik a kultúrafelmutatás: amit a többségi nemzet szeret vagy tisztel a műveltségünkben, azt jó eséllyel Ungváron leste el, valószínűleg a helyi magyar tanintézmények vagy a főkonzulátus közvetítésének hála.

– Irodalmi pályafutásodban a következő lépés a KVVIT. Mint a társaság alelnöke röviden mutasd be Kárpátalja egyetlen működő irodalmi társaságának tevékenységét!

– 2013 végén indult történet a KVIT (Kovács Vilmos Irodalmi Társaság), amikor is az Együtt szerkesztőbizottságának kezdeményezésére összegyűlt néhány alkotni vágyó és ehhez megfelelő társaságot kereső fiatal. Ahogy haladt az idő, világossá vált, hogy szükség van egy irodalmi körre, szinte mindenkinek akadt egy-két ismerőse, aki kísérletezett a szépírással, és meg akarta mutatni, amit ír. Így alakult ki az, hogy a KVIT alapja egy havi rendszerességű műhelymunka legyen, ahol a tagok önképzéssel, egymást segítve javítják a műveiket, és beszélgetnek aktuális irodalmi témákról, illetve szinte mindenről, ami foglalkoztatja őket. Ehhez az öncélú, de sokunk számára rendkívül hasznos tevékenységhez társult az akarat, hogy hivatalosan bejegyzett szervezetként a köz érdekében is végezzünk munkát, mutassuk meg magunkat a nagyközönség előtt, népszerűsítsük az irodalmat. Ennek érdekében honlapot indítottunk, internetes szavalóversenyekeket szerveztünk, sikerrel bonyolítottuk a Kárpátaljai Magyar Irodalmi Napokat, Kovács Vilmos-emléknapot tartottunk, megjelentettük a KVIT-füzetek első kiadványait, bemutakoztunk Budapesten, és a szakmai szervezetekkel való együttműködés eredményeként Kárpátaljára hoztunk anyaországi alkotókat stb. Egyszóval tartalmas és eredményes munkát sikerült végeznünk jórészt önerőből, önkéntes munkában. Ez az év egyelőre a vírusveszély és a karantén jegyében telik, ami a mi munkánkat is nehezíti, de bízunk benne, hogy a vészterhes idők elmúltával újra aktívan tevékenykedhetünk tovább.

– *A KVIT ma már jegyzett és ismert tényező a magyar irodalmi életben. Jó példa erre, hogy az év elején például a Térey János-ösztöndíj kapcsán a kiírók a ti véleményeteket is kikérték a jelöltekkel kapcsolatban, végül a nyertesek között szerepelt az általad említett Lőrincz P. Gabriella is, aki korábban szintén a társaság tagja volt. Ma hány tagja van a KVIT-nek, milyen feltételek alapján veszitek fel az új jelentkezőket, vagy netalán előfordul, hogy ti kerestek meg egy-egy szárnyait próbálgató alkotót?*

– A Bethlen Gábor Alap támogatásának és tagjaink aktivitásának hála valóban sikerül olyan munkát kifejtenünk, amit magyarországi szakmai körökben is komolyan vesznek. Jelenleg tizenkét tagja van a Társaságnak, de folyamatosan jelentkeznek érdeklődők,

a pályakezdesnek különböző fokain álló szépírók, akiknek mindig azt javasoljuk, hogy jöjjenek el a műhelymunkáinkra, mert így dönthetnek legobjektívebben arról, hogy mennyire vonzó számukra a KVI. Hogy egy konkrét személyt megkerestünk volna a belépés ajánlatával, olyan még nem fordult elő, de a fiataloknál tulajdonképpen mégis folyton „házalunk”, hiszen az iskolákban, egyetemen és főiskolán tartott író-olvasó találkozókon mindig fontosnak tartjuk elmondani, hogy várjuk sorainkba az érdeklődőket, közösségben alkotni vágyókat. Sajnos a koronavírussal kapcsolatos vészhelyzet a mi tevékenységünkre sem volt jó hatással, több találkozónk elmaradt, de reméljük, hogy a vészhelyzet feloldásával és a tömegközlekedés újraindulásával, minden újra a régi lesz.

– *Aztán következett az Előretolt Helyőrség Íróakadémia, ami, ha lehet, még fontosabb állomás a számodra. Hogyan kerültetek kapcsolatba az íróakadémiával? Milyen rendszerben folyik itt a képzés? Milyen végzettséget ad a hallgatók számára?*

– Az Íróakadémiának pályázati úton lettem a tagja. Valóban nagyon fontos állomásnak tekintem, hiszen az itt eltöltött idő nagyobb rálátást engedett a kortárs irodalomra és annak folyamataira, irányzataira. A hároméves képzés alatt havonta egyszer van alkalmunk az úgynevezett szakmai hétvégéken elismert szépíróktól, elméleti szakemberektől elsajátítani a vers- és prózaírás fortélyait. Ráadásul közben mindenki személyre szabottn dolgozhat egy-egy oktatóval, aki a hétvégéken kívül is segíti mentoráltjait, az interneten is rendelkezésükre áll. A képzés eredménye tehát az a tudásanyag és tapasztalat, ami megkönnyíti a pályakezdest. Hallgatói számára remek kiadói feltételeket is biztosít az Előretolt Helyőrség Íróakadémia, az én Gérecz Attila-díjjal, valamint MMA Könyv Nívódíjjal jutalmazott első verseskötetem, a *Fekete-Tisza* is itt jelent meg.

– *Gondolom, a te mentorod Farkas Wellmann Endre költő, akinek több versét is megzenésítetted, és A római disznó monológja című műsorral rendszeresen felléptek szerte a Kárpát-medencében, sőt Svédországban is jártatok már. Mielőtt rátérnénk a könyveidre, arra kérek, erről a produkcióról beszélj néhány szó erejéig!*

– A számomra kijelölt oktató, akivel talán legtöbbet dolgoztunk a verseskötetemen, Sántha Attila volt. Ezzel együtt, mint említettem, az intézmény juniorjainak számos szakértőtől van lehetőségük tanulni. Így barátkoztam össze Farkas Wellmann Endre József Attila-díjas költővel is, akinek egyedi hangú versvilága azonnal elnyerte tetszésemet. Válogatott költeményeiből, amelyekben Néro császár hangján szólal meg, valamint a disznó motívumára játszik rá, felesége, Bonczidai Éva dramaturg, egy rendkívül komplex, és az egyes műveken túlmutatóan is mély mondanivalójú pódiumműsort állított össze. Megtiszteltetés számomra, hogy ebben a költői projektben a versek elmondásával, valamint megzenésítésével és előadásával, a szerzővel együtt én is részt vehetek. Számos fellépés áll mögöttünk, és az egyik legkellemesebb élményem az előadással kapcsolatban, hogy 2017-ben a KVVIT-tel szervezett Kárpátaljai Magyar Irodalmi Napok záróakkordjaként a beregszászi közönség is megtekinthette azt. Idén márciusban pedig a Stockholmi Magyar Ház tűzte műsorra *A római disznó monológját*, aminek már csak az utazás élménye és a helyi magyar közösség megismerése miatt is nagyon örültem.

– *A Fekete-Tisza volt a debütáló köteted, ami 2019-ben jelent meg, és nagy sikert aratott, mind a szakma, mind az olvasók körében. Három díjat is kaptál a könyvért. Kettőt már említettél, de úgy vélem, nem árt, ha ezekről bővebben is szót ejtünk!*

– Sok idő telt el az első verspublikációm óta, mire beért ez a kötet, de úgy tűnik, megérte kivárni a megfelelő alkalmat, mert az Íróakadémiának hála a legjobb kezekbe került a kézirat. Nem reméltem, hogy ennyire sikeres lesz, de rengeteg gratulációt és biztatást kaptam a megjelenése után, valamint a szakma részéről is kiemelt figyelem övezte. Kereken tíz recenziót és könyvajánlót írtak róla, és három rangos díjat kaptam a *Fekete-Tiszáért*. Az állami Gérecz Attila-díjat 2019. augusztus 16-án vehettem át a Pesti Vigadóban Fekete Péter és Rétvári Bence államtitkároktól. Ezután a Magyar PEN Club Khelidón-díját ítelték nekem, aminek az átadására 2019. szeptember 17-én került sor Szigetváron. Mindkét elismerés a legjobb elsőkötetes szerzőknek járó díj. 2019. december 12-én pedig a Magyar Művészeti Akadémia Könyv Nívódíját

kaptam meg, ahol legnagyobb örömömre Nagy Zoltán Mihály laudációja hangzott el, és olyan élő legendákkal együtt voltam a díjazottak sorában, mint Kabdebó Lóránt és Serfőző Simon.

– *Újfent gratulálok a rangos elismerésekhez. Amikor kezembe vettem a könyvet, pont a Tábori posta című versnél nyitottam ki, amit első mentorod, Vári Fábrián László regényéről írtál, a sorban következő versben pedig a wellmanni ukázt emlegeted. A kötetben jól megférnek a humoros versek, az említett két mű is az, a lágerballadával és a halált idéző rímekkel. Az általad említett tízből én három ismertetőt olvastam el, Payer Imre recenziójának végén írja, hogy a verseid megszólalásmódja biztosítja a nyelvi-nemzeti önazonosságot, ugyanakkor felveti ennek veszélyeit is. Te hogy látod, valóban fenyegethet az önazonosság széthullása?*

– Igen, ez reális veszély, de természetesen elkerülhető. Egy költő életében az első verseskötet fontos ugyan, de csak egy ígéretet hordoz, amit a második, harmadik könyvével válthat be. Mindenesetre a *Fekete-Tisza* egy jó bemutatkozás, és a benne megkezdett költői világ jó eséllyel hitelesen építhető tovább.

– *Ejtsünk szót a másik két művedről is! 2019-ben jelent meg a Pottó-panzió és a Dupka György vezette Intermix idén adta ki a harmadikat, Súlyos hagyomány címmel. Az előbbi tulajdonképpen képeskönyv, és egy gyerekverset tartalmaz, a másik pedig az eddig megjelent cikkeidből, recenziókból ad válogatást. Mit kell tudni ezekről a könyvekről?*

– A *Pottó-panzió* a Guttenberg Pál Népfőiskola és az Orpheusz Kiadó jóvoltából jelent meg tavaly nyáron. Egy gyerekverset és a történethez kapcsolódó képes, kreatív feladatokat tartalmaz. Az ebben szereplő vers egy jól sikerült stílusgyakorlat eredménye, ami motivációt adott ahhoz, hogy újabb gyerekverseket írjak, amiken jelenleg is dolgozom. Az idén megjelent *Súlyos hagyomány* pedig az elméleti jellegű munkáim gyűjteménye. Már az egyetemi évektől kezdve számos konferencián tartottam előadást, illetve különböző cikkeimet, recenzióimat szakfolyóiratok közölték. Mivel az Intermix Kiadónál erre lehetőség adódott, úgy gondoltam, kár lenne hagyni, hogy ezek a különböző merev-

lemezeken tárolt munkák elveszzenek, és Dupka György kérésére egy kötetbe rendeztem őket. Az írások többsége a kárpátaljai magyar irodalommal foglalkozik, de egyes szövegekben például Tollas Tibor vagy Ármos Lóránd munkáit is elemzem.

– *Az Ukrajnában élő magyarság a második világháború vége óta nem volt ilyen veszélyben, amikor a reakciós kijevi hatalom minden eszközzel megpróbálja asszimilálni a nemzeti kisebbségeket, köztük a magyarokat. Te hogy látod a kárpátaljai magyarság jövőjét? Beszélgetéseink során többször is elmondtad, hogy csak otthon tudod elképzelni az életedet; bekövetkezhet egy olyan drasztikus változás, hogy komolyan megfontolnád a kivándorlás, az áttelepülés lehetőségét?*

– Mint mindig, én most is optimista vagyok, és úgy gondolom, képesek lehetünk a megmaradásra szülőföldünkön. Ennek érdekében az anyaország is mindent megtesz, amiért igazán hálásak lehetünk. Ukrajna politikai vezetése sok hibát elkövet, többek közt a nemzeti kisebbségek kárára, de bízom benne, hogy a jövőben ezekből tanulhatnak is az illetékesek, illetve mások példáján okulva megértik, hogy egy közös kulturális gyökerekkel rendelkező soknemzetiségű régió egy ország példaértékű területévé válhat, amennyiben mindenki megkapja a jogot a fejlődésre és kiteljesedésre saját anyanyelvén. A hatalomátvétellel végződő véres forradalmat és a lassan talán végéhez közeledő kelet-ukrajnai háborút átvészeltük, ezért én egy ilyen jövőben bízom, és remélem, hogy nem következik be olyan drasztikus változás, ami áttelepülésre kényszeríthet.

– *Végezetül, Marcsák Gergely a költő és a magánember milyen közeli és távoli célokat tűzött ki maga elé?*

– Költőként továbbra is a versírásra koncentrálok, a jövőben szeretnék újabb kötettel előállni. Jelenleg egy nagyobb fordítói munkán dolgozom, egy több mint ötszáz oldalas, memoár jellegű, ukrán nyelvű könyvet ültetek át magyarra. Ami a magánéletet illeti, szintén nincs idő unatkozásra, hiszen feleségemmel kisbabát várunk, így ez a mostani egy boldog és egyben izgatott időszak számunkra. A kis jövevény érkezéséig, ha lehet, igyekszünk még otthonosabbá tenni családi házunkat.

– *Köszönöm a beszélgetést. További sikeres munkát kívánok!*